TE-palvelut
tjänster | services

27.9.2016

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto
Asiantuntijan kuuleminen ja kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Teema: ELY-keskusten ja TE-toimistojen resurssit (Pl 32)

Erityisesti;
- resurssien riittävyys ja mahdolliset kipupisteet
- uudelle maakuntahallinnolle siirrettävät TEM:n hallinnonalan tehtävät; riskikohdat

Aika: keskiviikko 28.9.2016 klo 9.00

Paikka: Pikkuparlamentin jaostohuone 6 (sisäänkäynti: Arkadiankatu 3)

Kuultavana oleva asiantuntija: Johtaja Regina Saari, Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimisto

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVION PÄÄLUOKKA 32 YHTEISKUNNALLISET VAIKUTTAVUUSTAVOITTEET JA ASIANTUNTIJAKOMMENTIT ELY-KESKUSTEN JA TE-TOIMISTOJEN RESURSSEISTA KUULEMISTILAISUUDESSA

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Kasvupolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on kestävällä pohjalla oleva korkea työllisyys: työllisyysaste nostetaan hallituskauden aikana 72 prosenttiin, samalla työllisten määrä kasvaa 110 000 henkilöllä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2017:

- Yksityisen sektorin suorituskyky paranee ja liiketoiminta suuntautuu vahvemmin kansainvälisille markkinoille
- Yritykset hyödyntävät aiempaa enemmän uudenlaisia arvonluontiverkostojen tarjoamia liiketoimintamahdollisuuksia
- Yrityksiä kannustetaan eri keinoin uusien toimintamallien, tuotteiden ja asiakastarpeiden kehittämiseen sekä nopeaan reagointiin markkinoilla
- T&k-panostuksia kohdentuu riittävästi merkittävien uusien avauksien kehittämiseen
- Työelämän rakenteet kehittyvät niin, että jokaisen työpanos ja osaaminen saadaan muuttuvan elinkeinorakenteen oloissa täysimääräisesti hyödynnettyä
- Energia-alan ja muiden alojen infrastruktuuri rakentuu kasvua tukevalla tavalla
- Aluekehityksessä hyödynnetään kasvupolitiikan tarjoamia mahdollisuuksia. Aluehallintouudistuksessa varmistetaan liiketoimintalähtöinen kasvua ja työllisyyttä tukeva toteuttamistapa
- Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan edellytyksiä parannetaan.

Vaikuttavuustavoitteiden toteutuksessa huomioitavat resurssit

Resurssien riittävyys ja mahdolliset kipupisteet

TE-toimistojen tuottavuutta on kehitetty viime vuosina merkittävästi. TE-toimiston henkilöstön määrä on vähentynyt n. 4000 henkilötyövuodesta 2280 henkilötyövuoteen vuosikymmenen

vaihteen tilanteesta. Vuonna 2012 TE-toimistoissa htv määrä oli 3500. Nykyinen henkilötyövuosimäärä on 2280 (1-6/16).

Suomen työllisyydenhoitoa verrataan usein muihin pohjoismaihin. Pohjoismaisen vertailun mukaan (tehty 31.7.2016 /Keha-keskus) Ruotsissa on ollut (6/2016) 647 809 työnhakijaa ja 14 116 TE-palvelujen henkilötyövuotta. Suomessa vastaavat luvut olivat (7/2016) 664 911 työnhakijaa ja 2280 henkilötyövuotta. Tanskassa luvut ovat 125 287 työnhakijaa ja 9209 henkilötyövuotta. Yhden työnhakijan palveluun käytettävä aika on Suomessa hyvin vähäinen ja erityisen vähäinen se on niissä Suomen TE-toimistoissa, jotka ovat erilaisten selvitysten mukaan muita kuormittuneempia (Keski-Suomi ja Pirkanmaa)

Koko 2010 luvun ajan työmarkkinatilanne on kokonaisuudessaan pysynyt varsin vaikeana. Kasvava työttömyys, vähenevä työpaikkakehitys ja maahanmuutto ovat lisänneet TE-toimistojen työtä. Vuoden 2013 TE-toimistojen organisaatiouudistuksen myötä käynnistyneet 15 TE-toimistoa ovat ponnistelleet selvitäkseen lisääntyvistä lakisääteisitä tehtävistään sekä jatkuvasti kasvavista asiakasvirroistaan. Digitalisaation tuoma apu on ollut tilanteessa vielä toistaiseksi riittämätöntä ja lisääntyneet digitaaliset toimenpiteet vaativat yhä enemmän henkilöstövoimavaroja erilaisten puoliautomaattisten asiakasprosessien osien tekniseen tuottamiseen.

TE-toimistojen omat voimavarat asiakaspalvelujen tuottamiseen ovat olleet viime vuosina vähäiset. Pääsääntöisesti toimistoissa on pystytty hoitamaan vain pakolliset lakisääteiset tehtävät. Myös lakisääteistä tehtävistä on jouduttu osittain karsimaan silloin, kun toimistoilla on ollut lainsäädännöllistä harkintavaltaa toimia niin. Varsinainen asiakaspalvelutoiminta on hoidettu useimmiten ostopalveluna yksityisten palveluntuottajien toimesta. TE-toimistoissa on tehty erilaisia yksityisen ja julkisen työnvälityksen yhteistoimia ja pilotteja, joilla on pyritty hakemaan ratkaisuja palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen. Jokaiseen yksityisen palveluntuottajan tuottamaan prosessiin kuuluu kuitenkin erilaisia lakisääteisiä tehtäviä, joita yksityiset palveluntuottajat eivät voi palveluprosessin aikana tehdä. Nämä tehtävät hoidetaan TE-toimistoissa. Viime vuosina asiakkaiden omaa vastuuta työnhakuprosessissa on lisätty, käynnissä on monia asiakkaan omaa vastuuta lisääviä ja digitalisaatioon liittyviä kehityshankkeita, joiden toteutumista odotellaan TE-toimistoissa asiakaspalvelun parantamiseksi ja henkilöstövoimavarojen uudelleen suuntaamiseksi esim. työnvälitykseen.

Tällä hetkellä TE-toimistoissa, yhdeksällä alueella Suomessa valmistaudutaan työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisiin kokeiluihin yhdessä kuntien kanssa. Jäsentymätön järjestämis-tuottamismalli tulisi selkiyttää mahdollisimman pian, myös uuteen kasvupalvelulainsäädäntöön liittyvä kuntien rooli kaipaa selkiyttämistä. Maakuntauudistukseen valmistautuvien TE-toimistojen voimavaroja tullaan suuntaamaan kokeiluihin vuosina 2017-2018. Sellaisia suuria henkilöstösiirtoja vaativia kehittämishankkeita ja kokeiluja, jotka eivät ole maakuntauudistuksen tai kasvupalvelulain mukaisia tulisi välttää, sillä ne tuovat turhaa lisähaastetta vaikeassa asiakaspalvelu- ja resurssitilanteessa. Järjestämis/tuottamismallin selkeyttäminen TE-palvelujen osalta sekä kuntien viranomaisroolin selkeytyminen osana maakunnallisia TE-palveluja auttaa TE-toimistoja suuntaamaan kehittämisvoimavarat kerralla oikeaan suuntaan.

TE-toimistojen johdon varsin yhtenäinen näkökulma on, että vuoden vaihteessa voimaan tulevia 3 kuukauden välein toteutettavia, ei harkinnanvaraisia määräaikaishaastatteluja ei pystytä TE-toimistoissa hoitamaan ilman riittävää lisäresursointia TE-toimistojen omaan lisähenkilöstöön. Ostopalveluna toteutettavat haastattelut tai muut toimet lisäävät entisestään TE-toimistossa lakisääteisiä tehtäviä, ellei tältä osin olla tekemässä merkittäviä lainsäädännöllisiä uudistuksia. Ilman lisäpanostusta, nykyisten TE-toimistojen käytössä olevien voimavarojen suuntaaminen määräaikaishaastatteluihin aiheuttaa riskin, että muut lakisääteiset tehtävät, yritysyhteistyö ja työnvälitys jäävät hoitamatta.

Määräaikaishaastattelujen osalta on tärkeää, että TE-toimistoille annetaan riittävä siirtymäaika haastatteluvelan hoitamiseen. Kolme kuukautta vaikuttaa tähän varsin lyhyeltä alueilla, joissa harkinnanvaraisia määräaikaishaastatteluja ei ole tähän mennessä pystytty tekemään. Erittäin tärkeää on myös huomioida, että niillä alueilla, jossa TE-toimistojen henkilöstöä ollaan

siirtämässä alueellisten kokeilujen piiriin, tulee määräaikaishaastattelujen osalta siirtymäaika olla sellainen, ettei toimintoja tarvitse organisoida uudelleen haastattelujen vuoksi sekä vuoden vaihteessa 2017 ja jälleen uudelleen alueellisten kokeilujen lainsäädännön astuttua voimaan muutaman kuukauden kuluttua. Mahdolliset suuret henkilöstösiirrot kuntien työnjohdon alle edellyttävät koko TE-toimiston jäljelle jäävän osan osalta huomattavia uudelleenjärjestelyjä puolentoistavuoden ajaksi.

Mahdollinen valtion työllisyysvaroin palkatun TE-toimiston määräaikaisen henkilöstön määrän (toimistokohtaiset kiintiöt) vähentäminen ennen maakuntauudistusta vaikeuttaa tilannetta TE-toimistoissa edelleen. Lisäksi on hyvä huomioida, että merkittävästi lisääntynyt maahanmuutto konkretisoituu palvelutarpeiksi TE-toimistoissa ensi vuonna, kun oleskelulupapäätöksen saaneet henkilöt muuttavat kuntiin. Työn painopiste (”ruuhka”) siirtyy ensi vuoteen, koska Migrin päätöksenteko on venynyt ja kielteisen päätöksen saaneiden valitusprosessit kestävät pitkään. Määräraha kotouttamiseen tulee turvata seuraaville vuosille.

Uudelle maakuntahallinnolle siirrettävät TEM:n hallinnonalan tehtävät; riskikohdat

TE-palvelujen osalta maakuntauudistukseen voi sisältyä kokonaisuuden pilkkoutumisen riski, Pilkkoutuminen voi johtaa tilanteeseen, jossa kokonaisvastuu ei ole selvillä. Hyvä lainsäädännön valmistelu ja eri tahojen vastuiden määrittely on tärkeää em. kehityssuunnan välttämiseksi.

TE-toimistojen tehtävä on maakuntauudistuksen valmistelun aikana turvata laadukas, tuloksekas ja *asiakaslähtöinen asiakaspalvelu* niin työnantajille kuin työnhakijoillekin. Maakuntauudistus itsessään tulee vaatimaan myös TE-toimiston asiantuntijoiden ja johdon kehittämisvoimavaroja. Hyvän ja tuloksekkaan asiakaspalvelun tuottaminen ennen maakuntauudistusta, erilaisten ennen maakuntauudistusta toteutettavien kokeilujen ja toimien aikana ja maakuntauudistuksen käynnistyessä on tärkeää. Kaikkien em. kehittämistoimien tulisi tukea toisiaan ja eri kehittämistoimien edetä systemaattisena kokonaisuutena kohti tavoitteita. Aika maakuntauudistukseen on lyhyt.

Maakuntauudistus ja valmisteilla oleva kasvupalvelulainsäädäntö, erilaiset kokeilut, jos ne eivät myötäile em. uudistuksia ja vaativat suuria henkilöstösiirtoja lyhyeksi aikaa ennen maakuntauudistusta aiheuttavat TE-toimiston henkilöstössä suurta epävarmuutta. Henkilöstön muutostukitoimintaan ja siihen käytettäväksi varattuihin resursseihin on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota. Kasvupalvelu-uudistus allokoi resursseja uudella tavalla. Uudistus on mahdollisuus, mutta aiheuttaa *henkilöstölle* paljon pohdittavaa. Yhtiöittäminen tulee nousemaan haasteeksi henkilöstön toimien kannalta. Myös siirtyminen järjestämis-tuottamismalliin muuttaa suuresti toimintaa. TE-toimiston henkilöstön osalta tilanne, jossa ei tiedetä, missä organisaatiossa tehdään jatkossa töitä, ja mitä töitä, ei ole toivottava ja asiaan tulisi saada konkreettisia vastauksia mahdollisimman pian.

TE-toimistojen osallistuminen tasavertaisena kumppanina muiden toimijoiden rinnalla maakuntauudistuksen valmisteluun parantaa TE-toimiston henkilöstön hyvinvointia ja vaikuttamismahdollisuuksia muutosten aikana. Osaava henkilöstön mahdollisuuksia yrittäjyyteen tulee TE-palvelujen (kasvupalvelulain valmistelu) mahdollisen yhtiöittämisen myötä aidosti tukea. Henkilöstön osaamiseen kehittämiseen on myös suunnattava voimavaroja.